

Idei novatoare în filosofia limbajului: despre arta traductologică transcendențială

De-a lungul secolelor, traductologia, definită ca disciplina care și-a găsit locul său propriu în palmaresul științelor limbajului și constituie suma valorilor lingvisticii, semanticii, semioticii, culturologiei, etnografiei, literaturii, dar și a tuturor domeniilor existente, a reușit să străbată frontierele fine între știință și artă. Studiile traductologice sunt orientate din ce în ce mai mult către o abordare inter- și transdisciplinară, iar în contextul globalizării actuale, capătă un rol primordial în transferul cultural, științific și neuro-lingvistic.

Traducerea, proces hiperdinamic, a luat naștere odată cu evoluția limbilor și apariția literaturii scrise. Istoria ei s-a intersectat cu începuturile omenirii. Mitul Turnului Babel reprezintă geneza multilingvismului și a problemelor legate de fenomenologia actului traductiv.

Cercetările axate pe traducere ca dialog intercultural și vector al comunicării între civilizații, popoare, literaturi, etc. au fost și vor rămâne mereu actuale. La fel de actuale sunt și *Caietele de traductologie*, al cărui autor este neobositul Ghenadie Râbacov, lector la Universitatea Liberă Internațională.

Lucrarea de față, documentare și cercetare desfășurată pe parcursul studiilor doctorale, tratează probleme de teorie și practică a traducerii. Rezultat policrom al activității didactice în cadrul Facultății de Litere ULIM, al unor importante stagii de formare, școli de vară în țară și peste hotare, al participării active la varii manifestări științifice naționale și internaționale cu tematică traductologică, lucrarea *Caiete de traductologie* reprezintă sinteza teoretizată și generalizată

a experienței acumulate, autorul demonstrând că traducerea ca activitate intelectual-creativă e posibilă doar fiind încadrată în achizițiile lingvisticii moderne și ale altor științe complementare.

În cele 16 articole ale lucrării sunt prezentate, într-o manieră riguroasă, diverse fenomene legate de arta (auto)traducerii. Culegerea este structurată în două părți, fiecare articol având la bază o serie de idei-forță, ce vin să completeze conținutul cercetărilor. Este un mod inedit, folosit de autor, pentru a-l orienta pe cititorul mai puțin avizat în profunzimile fenomenelor traductologice, atât sub aspect doctrinar cât și sub aspect factologic.

În ceea ce privește traducerea alografă, sunt studiate diferite particularități ale traducerii literare, cu preponderență în spațiul românesc din Republica Moldova în perioada sovietică și post-sovietică, traducerea actelor cu caracter juridic și dificultăți gramaticale în traducere. Nu este trecută cu vederea nici formarea traducătorilor-interpreți în contextul internaționalizării învățământului superior. Autorul analizează modelul ULIM în raport cu motivațiile politice, economice, academice, culturale și sociale, dar și în comparație cu cele trei modelele internaționale, propuse de Warner (competitiv, liberal și cel al transformărilor sociale) și competențele profesionale.

Traducerea auctorială, la rândul ei, este oglindită prin prisma antinomiilor în raport cu traducerea obișnuită și bilingvismul. Gh. Râbacov definește scriitorul bilingv drept „adevărat expert în manipularea limbii și acrobat al cuvântului”, iar navigarea de la o limbă la alta, potrivit autorului, îi „permit autotraducătorului de a se redescoperi în procesul de (re)scriere și a-și asuma rolul de *homo ludens* în comuni-

carea interculturală” (p. 142).

Lucrarea este și un microstudiu enciclopedic, care scoate în evidență dimensiunile diacronică și sincronică ale actului autotraductiv, ale cărui origini coboară în secolul I al erei creștine. Este o primă lucrare ce își asumă riscul de a pune în disucție întrebarea referitor la prima și cea mai veche autotraducere literară disponibilă.

Așadar, culegerea supusă prefațării este o carte despre istorie culturală, dar și despre istoria (auto)traducerii, care, pornind din cele mai vechi timpuri, încearcă să nu rateze aproape nimic până în zilele noastre. Deși elaborate sub condeiul unui debutant, avem în față rezultatele unor cercetări novatoare și pertinente.

Autorul varsă lumină asupra conceptului de *limbă-cultură*, vehiculând ideea că în actul de creație, care este cel al traducerii și autotraducerii, limba și cultura reprezintă fenomene inseparabile, iar limba-cultură sursă și limba-cultură țintă se intersectează pe „arena” traducerii, teren propice pentru scriitorii bilingvi, care aleg să-și traducă propriile opere. Ceva mai mult de o sută de pagini sunt consacrate anume fenomenului autotraducerii, definit drept „*act creator complex caracterizat prin exploatarea bilingvismului în două sensuri, cel al creației și cel al traducerii proprii, o activitate mintală dublă* (autorul și traducătorul fiind aceeași persoană care operează în două limbi), *o traducere interlinguală auctorială pentru a ilustra legătura între gândire și (supra)creație, între reproducere și re-creație.*” (p. 156)

Inovația științifică a lucrării rezindă în:

- investigarea unor subiecte încă neelucidate în spațiul românesc, de ex. autotraducerea;

- elucidarea disparității de opinii privind istoria și geneza traducerii autoricești;
- scoaterea în evidență a activității celor mai prolifici auto-traducători din lume, acordând o atenție sporită spațiului românesc, spațiu în care practic nu s-au realizat cercetări în acest domeniu;
- propunerea, în premieră, a unei clasificări originale a autotraducerilor, în funcție de diferite principii și criterii (10 criterii de clasificare și 28 de tipuri);
- identificarea unui set de antinomii proprii doar exercițiului de autotraducere;
- abordarea practicii autotraductive din perspectivă tridoctrinară: teoria sensului (D. Seleskovitch și M. Lederer), teoria semiotică (Ch. Peirce) și psihanaliza (J. Lacan);
- Lucrarea propune concepte și termeni noi ca *bilingvismul sinergetic* („o formă mixtă de stăpânire perfectă a două limbi, un rezultat al coexistenței limbilor și culturilor atribuit unui singur individ”, adică autotraducătorului – p. 136), *contaminație lingvică*, *adopte lingvică*, *subiect traductizant*, *literatură biglosică*, ș.a., concepte ce iradiază din talentul, eduția și preocupările intelectuale ale autorului.

Caiete de traductologie / Cahiers de traductologie / Cahiers of Translation Studies este și nu este o carte pentru traductologi. E scrisă într-un limbaj științific, în care un non-filolog s-ar descurca cu greu, are pasaje docte și nu se zgârcește la referințe și trimiteri bibliografice. Cu toate acestea, are un filon eseistic, plin de naturalețe. Autorul nu lasă teoria seacă, ci o esențializează cu exegeze, discursul teorizat fiind colorat de exemple și o multitudine de grafuri, dovadă a preferinței investigațiilor prin aplicarea geometriei gândirii.

Valoarea deosebită a cărții lui Ghenadie Râbacov constă în faptul că reușește, la un înalt nivel academic, să clarifice problemele ambigue ale actelor de traducere alografă și traducere auctorială. Lucrarea acoperă o problematică de interes general și special pentru toți cei implicați în activități de cercetare traductologică. Cartea este scrisă din postura unui om de știință, dar este evident, că pe tot parcursul cărții autorul se dovedește a fi și un iscusit pedagog, întrucât tratează problematicile într-un limbaj accesibil publicului larg, fără a renunța însă la rigurozitatea stilului științific sau a-l trivializa.

Ghenadie Râbacov este un tânăr cercetător, meticulos, o combinație de rigoare documentară și apetit pentru adevărul științific.

Cercetătorul clujean Raul Mureșan susține că cea mai importantă calitate a unui savant este curiozitatea, dublată de pasiune. Ghenadie Râbacov este un entuziast și prin urmare un cercetător de succes, fiindcă entuziasmul, creativitatea și ambiția stau la baza succesului. Autorul are suficientă ambiție și voință de a doborî „frontiere” neatinse de alții, fiind întruna în căutare de răspunsuri pentru a studia o problemă extrem de dificilă ca autotraducerea, fenomen complex, care deseori lunecă spre rescriere și are tangențe cu o paletă întreagă de discipline cum ar fi sociolingvistica, culturologia, antropologia, psihanaliza ș.a. Autorul este și un bun scriitor, articolele sale sunt clare, neredundante, lasă sentimentul obiectivității și, paradoxal, sunt ușor de citit.

Tânărul Gh. Râbacov face parte din pleiada celor care știu să așeze lucrurile la locul lor, fără a absolutiza anumite idei sau a exclude anumite probabilități. Autoidentificându-se cu ceea ce face, cercetarea și munca în beneficiul studenților au devenit modul său de viață.

Consider că ținuta actualei apariții editoriale, atât prin eleganța esenței, cât și prin alura tipografică, va răspunde așteptărilor și speranțelor publicului avizat – cercetători, profesori, studenți, traducători.

Ana GUȚU
Doctor, profesor universitar